

REPORTAGE Archeologen willen Romeinse grafheuvel op Texel herstellen

'Sommeltjesberg echt uniek'

Streekarcheoloog Michiel Bartels wil de Romeinse grafheuvel bij De Waal, die in 1777 werd afgegraven, graag weer herstellen.

Anja Roubos

De Waal ■ Op die manier kunnen Texelaars en toeristen een indruk krijgen van de archeologische en cultuurhistorische waarde van de zogenaamde Sommeltjesberg.

De grafheuvel had een diameter van 13,5 meter en was vierenhalf meter hoog. „Het was waarschijnlijk een crematiegraf en het was rijk aan grafgiften”, vertelt Noa Huitema, die tijdens Monumentendag twee lezingen hield voor een geïnteresseerd publiek.

Zij studeerde dit voorjaar af op een onderzoek naar 'De Tumulus van Texel' bij de hbo-opleiding archeologie in Deventer. De Alkmaarse koos bewust voor een Texels onderwerp, omdat haar vader van het eiland komt en ze er familie heeft wonen.

Bronstijd

„Deze grafheuvel is werkelijk uniek, omdat er niets is wat er exact op lijkt”, vertelt ze. „De vondsten waren begraven in de top, terwijl er meestal een heuvel over het graf heen werd opgeworpen. Er zijn graven uit de bronstijd bekend in het oosten van het land en in Castricum, maar in het oosten bevonden de grafgiften zich in de flank van de heuvel en in Castricum was de overledene begraven en niet gecremeerd.”

Het best vergelijkbare graf is volgens Huitema het zogenaamde Vorstengraf van Oss, vanwege de vergelijkbare vondsten.

„Alleen dateert dat graf uit de bronstijd en zijn de grafgiften onderop begraven. Ook bijzonder is dat in De Waal iemand van hoog aanzien moet zijn begraven.” In het graf werd een bronzen wijnvat met daarin een grote hoeveelheid as gevonden, en verder een bronzen wasbekken, lepels, wapens en paardentuigage.

De achttiende-eeuwse Haagse kunstschilder en onderzoeker Pieter van Cuyck bracht twee jaar na het afgraven een bezoek aan het eiland en probeerde het mysterie te ontrafelen. Het was een van de eerste archeologische onderzoeken in Nederland en Van Cuyck legde alles vast in een geïllustreerd verslag.

Gepoetst

Het bleek dat de heuvel in de achttiende eeuw al in de weg lag voor de landbouw. Daarom liet de landeigenaar zijn knecht Symon de berg met de schop afgraven. Vlak onder de top stuitte Symon op de grafgiften. De boerin bewaarde de vondsten en Van Cuyck zag dat zij de lepels blinkend had geschuurd en gepoetst.

„Helaas weten we niet waar de vondsten zijn gebleven. Er is alleen een riemverdeler voor paardentuig bewaard gebleven in het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden. Het zou mooi zijn als dat in De Waal kan worden tentoongesteld”, zegt Huitema. Na veel puzzelen op de tekeningen van Van Cuyck ontdekte ze

Noa Huitema tijdens een excursie naar de locatie van de Sommeltjesberg. Naast haar archeoloog Michiel Bartels.

FOTO EVALIEN WETERINGS

„Het was waarschijnlijk een crematiegraf en het was rijk aan grafgiften

onder meer dat de beschreven 'emmer met deksel' in werkelijkheid een Romeins wijnvat was met daarop een omgekeerd wasbekken.

Rotonde

Huitema was van plan om een booronderzoek te doen op de door Van Cuyck beschreven locatie: bij de rotonde van De Waal aan de rechterkant van de huidige weg naar Oostereind. Maar dat kon op dat moment niet door de coronaregels.

„Misschien kan ik het in de toekomst alsnog doen”, hoopt de archeologe. „De bodem is er wel erg verstoord door bebouwing, ploegen en de ruilverkaveling. Maar je zou in ieder geval moeten zien dat de grond op de plek van de grafheuvel compacter is geweest.”

Toch heeft haar onderzoek al veel opgeleverd. De Romeinen kwamen tot aan de grote rivieren.

Texel was toen nog geen eiland, het zat aan het Noord-Hollandse

vasteland vast. De vondsten, die van omstreeks 150 jaar na het begin van onze jaartelling dateren, kunnen erop duiden dat de Romeinen via de binnenzee het Almere handel drevan met de Friese bevolking, die ook Romeinse gebruiken overnam.

De bewoners dienden soms in het Romeinse leger. De vooraanstaande persoon die in de Sommeltjesberg werd bijgezet, hoeft dus geen Romein te zijn, maar kan ook een 'Romeinse Fries' zijn geweest.

Michiel Bartels denkt dat de grafheuvel zelfs nog uit de IJzertijd kan dateren en dat de Romeinen hem hebben hergebruikt.

Hij wijst op drie soortgelijke grafheuvels bij Tienen in België, de Drie Tommen, die zijn gerestaureerd.

De archeoloog wil in overleg met de gemeente en de dorpscommissie van De Waal kijken of zo iets ook hier kan. Guus Lange van de dorpscommissie ziet zo'n nieuwe trekpleister voor het dorp wel zitten.

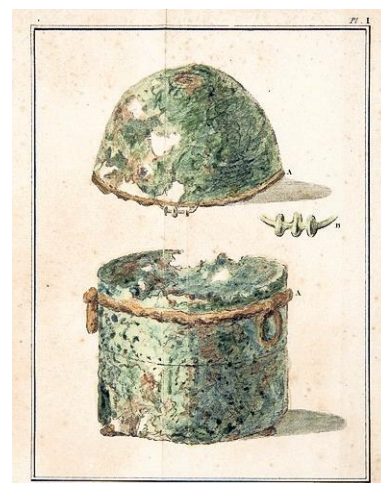
Wieringen

Noa Huitema heeft zich ook verdiept in de Sommeltjes, de aardmannetjes die volgens de Texelse overlevering in de Sommeltjesberg woonden. Er zijn veel overeenkomsten met andere kabouter verhalen uit onder andere Brabant, vertelt ze. In Scandinavië heten deze kabouters 'tomte'. Op Wieringen, dat ongeveer dezelfde cultuur bezat als het huidige Texel, kent men de Sammelkes. „Maar die woonden niet in een berg, maar in een kuil”, aldus Huitema.

Het afgraven van de Sommeltjesberg zoals Pieter van Cuyck zich dat in 1779 voorstelde.

FOTO PARTICULIERE COLLECTIE TEXEL

Romeinse hengselpot en wasbekken die in de grafheuvel gevonden werden.

FOTO PARTICULIERE COLLECTIE TEXEL